

ВИКОРИСТАННЯ ПРОПАГАНДИ ЯК ЗБРОЇ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ (2022–2025 РР.)

Вінницький національний технічний університет

Анотація. У роботі досліджується використання пропаганди як інструменту гібридної війни в сучасній російсько-українській війні.

Ключові слова: пропаганда, гібридна війна, російсько-українська війна, фейкові новини, історичні ревізії.

Abstract. This work explores the use of propaganda as a tool of hybrid warfare in the Russian-Ukrainian war.

Keywords: propaganda, hybrid warfare, Russian-Ukrainian war, fake news, historical revisions..

Вступ

В умовах нинішньої російсько-української війни інформаційний простір став ще одним полем битви, де пропаганда відіграє роль потужної зброї. Застосовуючи систематичне поширення неправдивої інформації та маніпулятивні історичні наративи, агресор прагне дестабілізувати українське суспільство, виправдати власні дії в очах міжнародної спільноти та підірвати суверенітет України. Цілеспрямоване використання фейкових новин для сіяння паніки та розбрату, а також перекручення історичних фактів для легітимації агресії є ключовими елементами цієї інформаційної війни. У зв'язку з цим, дослідження механізмів та наслідків використання пропаганди як зброї в російсько-українському конфлікті, зокрема аналіз ролі фейкових новин та історичних ревізій, набуває особливої актуальності для розуміння сучасних гібридних війн та розробки ефективних стратегій протидії.

Метою цього дослідження є аналіз ролі пропаганди як ключового інструменту гібридної війни, розв'язаної російською федерацією проти України. Особливу увагу буде приділено висвітленню механізмів впливу дезінформації та маніпулятивних історичних наративів на суспільну свідомість в Україні та формування міжнародного сприйняття конфлікту. На основі проведеного аналізу буде сформовано ряд рекомендацій щодо ефективних шляхів протидії пропагандистській агресії на національному та міжнародному рівнях.

Результати дослідження

Пропаганда – поширення різних політичних, філософських, наукових, художніх, мистецьких, інших ідей з метою їхнього впровадження в свідомість суспільства та активізації масової практичної діяльності населення; систематичні спроби маніпулювання переконаннями, поглядами чи діями інших за допомогою слів, знаків, символів (прапорів, пам'ятників, музики, одягу, жестів, знаків розрізнення, зачісок, зображень на монетах і поштових марках тощо). До пропаганди належать повідомлення, які поширюють для здійснення вигідного впливу на суспільну думку, провокування запрограмованих емоцій та зміни ставлення чи поведінки певної групи людей в напрямі, безпосередньо чи опосередковано вигідному організаторам [1].

У ХХІ ст. інформаційний простір став ареною жорстоких бойових дій, де пропаганда перетворилася на один з найнебезпечніших видів зброї. Особливо гостро це проявилось під час теперішньої російсько-української війни, де інформаційні атаки стали невід'ємною частиною стратегії ведення бойових дій. Сучасна російська пропаганда використовує складний симбіоз традиційних маніпулятивних технік і новітніх цифрових технологій, що робить її особливо небезпечною для демократичних суспільств.

Щороку росіяни витрачають на пропаганду в медіа понад 1 млрд. доларів. У проєкті держбюджету рф на 2025 р. на фінансування державних пропагандистських проєктів передбачено понад 137 млрд руб. (\$1,4 млрд), що на 13 % більше, ніж у 2024 р. Для порівняння: у 2023 р. ця сума становила 58 мільярдів руб. (\$500 млн) [2].

Механізми впливу дезінформації на суспільну свідомість в Україні базуються на поширенні неправдивих або спотворених фактів за допомогою різних каналів комунікації, зокрема, соціальних мереж, телебачення та онлайн-засобів масової інформації.

Росіяни активно використовують різні методи поширення пропаганди не тільки для того щоб українці відчували психологічний тиск, а й для того, щоб іноземці вірили їх ідеям та доцільності нападу на Україну. Прикладом такого є фільм “Росіяни на війні”- стрічку представили на кінофестивалі у Торонто. Російська держава формально не має стосунку до створення стрічки, яка є канадсько-французькою продукцією. Проте Анастасія Трофімова - режисерка фільму та за походженням росіянка, називає фільм «нейтральним» і навіть «антивоєнним». Наполягаючи на тому, що він нібито допоможе глядачу краще зрозуміти, що відбувається насправді та розсіяти «туман війни». Трофімова ж називає себе російсько-канадською режисеркою, адже має паспорти обох держав.

Автори фільму послідовно ігнорують факти, важливі для розуміння контексту та сутності російсько-української війни. Вони не згадують про окупацію та оголошення анексії Криму. Не згадують про російську окупацію частини Донецької і Луганської областей з 2014 р. – юридичний факт, закріплений вердиктом ЄСПЛ від 25 січня 2023 р.. Так само як і про те, що наслідком цієї окупації стало збиття малайзійського «Боїнга» у небі над Донеччиною. Тим самим, цей фільм виступає як пропагандистська зброя, що створює міфи та вводить у заблудження[3].

Застосовуючи психологічні маніпуляції та емоційне навантаження, росіяни здатні формувати визначені уявлення щодо подій, послаблюючи критичне мислення та викликаючи суспільний розкол. Це особливо актуально у часи конфлікту, оскільки недостовірна інформація здатна швидко поширюватися та впливати на ставлення громадян до державних інститутів та міжнародної допомоги.

Для ефективної протидії фейковим новинам та маніпуляціям необхідно впроваджувати комплексний підхід, що поєднує освітні, технічні, правові та інформаційні інструменти. Важливо запускати національні й регіональні ініціативи з підвищення цифрової грамотності, де громадяни зможуть навчатися розрізняти маніпулятивні техніки, виявляти джерела дезінформації та перевіряти факти за допомогою доступних онлайн-інструментів, таких як StopFake, VoxCheck, EUvsDisinfo або **Snopes**. варто активізувати співпрацю з технологічними компаніями для впровадження автоматизованих систем виявлення неправдивого контенту в соціальних мережах і на платформах обміну інформацією. Не менш важливим є створення офіційних інформаційних платформ, де громадяни можуть отримувати перевірені дані щодо суспільно важливих подій. Такий комплекс заходів дозволяє не лише реагувати на фейки, а й створює середовище, де маніпуляції втрачають свою ефективність.

Висновки

Проведене дослідження підтвердило, що пропаганда є одним із ключових інструментів гібридної війни, яку росія веде проти України. Використання фейкових новин, маніпулятивних історичних наративів та сучасних цифрових технологій дозволяє агресору впливати на суспільну свідомість, дестабілізувати ситуацію в нашій державі та формувати спотворене сприйняття конфлікту на міжнародній арені. Для ефективної протидії дезінформації рекомендується впроваджувати навчальні програми з медіаграмотності в школах та університетах, створювати офіційні платформи для оперативного спростування фейків (по типу веб сайтів StopFake), підтримувати незалежні ЗМІ та використовувати соціальні мережі для поширення правдивої інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Пропаганда [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://vue.gov.ua/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0>(дата звернення 02.05.2025)
2. Демонізація, проституція та геноцидна риторика: як пропагандисти створюють образ українців у росмедіа [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://imi.org.ua/monitorings/demonizatsiya-prostyutitsiya-ta-genotsyidna-rytoryka-yak-propagandysty-stvoryuyut-obraz-ukrayin-tziv-v-i65195>(дата звернення 05.05.2025)
3. Що не так зі стрічкою “Росіяни на війні” [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3909922-propaganda-i-psevdogumanizm-so-ne-tak-zi-strickou-rosiani-na-vijni.html>(дата звернення 10.05.2025)

Кубіря Варвара Іванівна – студентка групи 1KITS-23б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vkubiria@gmail.com

Kubiria Varvara – student of group 1KITS-23b, Faculty of Management and information security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: vkubiria@gmail.com

Науковий керівник: **Герасимов Тимофій Юрійович** – доктор історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Supervisor: **Gerasymov Tymofyi Y.** – Doctor of Sciences (History), Associate Professor of Social and Political Sciences Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: gerasymov@vntu.edu.ua